

О. А. Матвійчук

аспірант
Класичного приватного університету

РЕГУЛЯТОРНИЙ ВПЛИВ НА ІНФОРМАТИЗАЦІЮ СУСПІЛЬСТВА ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті проаналізовано участь регулятора в процесах становлення інформаційної сфери в суспільстві. Наведено в хронологічному порядку нормативно-правову базу, що регулює інформаційну сферу в Україні. Підкреслено межі нормативно-правової бази, яка може долучатись до контролю інформаційної сфери в суспільстві. Доведено, що з розширенням інформаційного простору в суспільстві необхідно адаптувати нормативно-правову базу України. Визначено, що активна участь громадян сприяє розвитку інформаційного простору та допомагає підвищувати прозорість і відкритість щодо участі державних органів влади. Розглянуто хронологію нормативно-правової бази під кутом регулювання сфери зв'язку та інформатизації державою. Наведено можливі шляхи вирішення проблеми застосування цифрових технологій у публічному управлінні.

Ключові слова: інформатизація суспільства, державне регулювання, нормативно-правова база, регулятор, інформаційний простір.

Постановка проблеми. Інформатизація суспільства є наслідком розвитку, що супроводжується перманентними законодавчими змінами в регуляторній політиці. Вплив держави на розвиток інформатизації суспільства є однією з причин актуальності постійної адаптації нормативно-правової бази до динамічних змін інформатизації в суспільстві. Інформатизація постає як елемент об'єднання всіх сфер життя та допомагає оптимізувати діяльність державних органів влади. Тому питання щодо розвитку відносин між державою та інформаційним простором є важливими й актуальними для наукового дослідження. Проблеми, які мали та які можуть виникнути, є головною тематикою публікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед зарубіжних науковців, які вивчали сферу інформатизації, варто назвати таких, як У. Карлссон, О. О'Каллаган, К. Мьоллер, А. Шреер, В. Шульц. Питання регулювання інформаційного простору висвітлено в працях таких українських науковців, як В. Різун, Д. Котляр, Т. Шевченко. Різноманітні аспекти інформатизації щодо державних органів влади розкривали А. Асанова, Є. Бабалик, В. Грудницький, О. Ємельяненко, А. Мит-

ко, П. Клімушин, Р. Коваль, В. Коновал, В. Недбай, Н. Новицька, В. Пархоменко, О. Селезньова, А. Серенок, О. Шармай та інші науковці.

Нормативно-правова база як ключовий складник розвитку інформатизації суспільства була відображена в публікаціях таких авторів, як І. Арістова, К. Беляков, Р. Калюжний, С. Кулицький, Н. Плахотнюк, В. Селіванов, В. Цимбалюк. Однак стрімкий розвиток та інтеграція інформаційної сфери в суспільство вимагає подальшого дослідження, зокрема, регуляторного впливу на інформатизацію суспільства.

Мета статті – дослідити регуляторний вплив на інформатизацію суспільства як основний чинник удосконалення публічного управління та визначити основні аспекти розвитку інформатизації суспільства в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Сучасний розвиток інформаційної сфери формує нову інформаційну політику держави. Зміни в суспільстві за рахунок інтеграції в нього інформаційного простору сприяють швидкому поширенню інформації, яка повинна контролюватись державними органами влади. Відповідно до Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» держава посідає одне

з головних місць у регулюванні інформаційного простору, що у свою чергу дає змогу спрогнозувати вектор розвитку інформатизації суспільства.

Завдяки цьому закону було з'ясовано інформаційний напрям державної політики, що визначив інформаційну сферу як одну з пріоритетних. Основною метою розвитку інформаційного суспільства в Україні, згідно із Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», є такі напрями:

- зростання ефективності державного управління й налагодження більш ефективного зв'язку між державою та громадянами, місцевим самоврядуванням та фізичними і юридичними особами;

- зміна нормативно-правової бази, насамперед пов'язаної з регулюванням інформатизації суспільства;

- оптимізація механізмів щодо захисту інформаційного простору на території України;

- самоідентифікація національного інформаційного простору в межах національної політики регулювання інформаційного простору [1].

На цей момент сфера інформатизації керується такими законами України: «Про Концепцію Національної програми інформатизації», «Про Національну програму інформатизації», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис», «Про захист персональних даних».

Упровадження цих нормативно-правових актів спрямоване на такі зміни в українському суспільстві:

- 1) інтеграцію нових інформаційних систем, що дають змогу краще імплементувати регуляторні функції в інформаційному суспільстві;

- 2) запровадження комплексу дій, спрямованих на розширення спроможності населення України реалізовувати свій розумовий потенціал за рахунок інформаційних технологій;

- 3) інтеграцію інформаційного простору України в міжнародний простір, зокрема, самої інфраструктури;

- 4) зміну вектора державної політики в напрямі підтримки інформаційного про-

стору, більш швидке реагування на запити й потреби інформаційної сфери;

- 5) розроблення національних електронних платформ у кожній сфері (наприклад, в освіті, культурі, охороні довкілля, охороні здоров'я та науці);

- 6) електронний документообіг;

- 7) упровадження нових форм регулювання механізмів інтеграції інформаційної сфери в суспільство [2].

Одним із найважливіших питань, що постають перед державою, є питання про те, у яких процесах вона повинна чи не повинна брати участь. Тому необхідно виділити такі напрями, у яких може долучатись держава:

- а) створення інтернет-простору для української аудиторії. Україна сприяє розвитку всіх напрямів інформатизації в межах законодавчого поля, що буде впливати на духовний, економічний і політичний потенціал своїх громадян;

- б) залучення до контролю за інформаційною сферою громадського сектора (спільно з регулятором контролювати всі починання в межах дотримання законодавчого поля всіма суб'єктами, які мають активну позицію щодо розвитку інформаційної сфери в суспільстві);

- в) надання захисту всім суб'єктам, які є активними учасниками в інформаційному просторі, шляхом надання захисту інформації про персональні дані, контроль за додержанням ліцензійних прав інтернет-ресурсів, що є приватною власністю;

- г) долучення до розроблення інтернет-ресурсів, які могли б сприяти швидкому зростанню інформатизації суспільства, проте не обмежуючи своїх громадян у правах [3–6].

На підставі викладеного сформовано схему впливу законодавства на розвиток інформаційної сфери в суспільстві (див. рис. 1).

Сучасні умови спонукають до нових умов існування для суспільства, зокрема, українське суспільство виокремлює роль держави як головного складника розвитку інформаційної сфери в суспільстві та інтеграції в глобальний інформаційний простір. Визначеність цього напрямку диктується розвитком суспільства, у тому числі українського, а також наявною різницею

між сучасним станом державної політики в інших країнах та в Україні, а останнім чинником є перехід суспільства до постіндустріальної епохи, за якої мають враховуватись ризики інформатизації.

Одним із головних напрямів реалізації Національної програми інформатизації повинне стати створення екосистеми для забезпечення потреб населення в інформаційному просторі на рівні як національних, так і глобальних інформаційних мереж. Проте інформаційне суспільство потребує трансформації підходів до державної політики у сфері інформатизації. Регулятор має враховувати, що інформаційний простір також є одним із регуляторів самих запитів суспільства, впливаючи на свідомість громадян України. Унаслідок цього виникає ефект віртуалізації відносин, що стосуються економічної, соціальної та політичної сфери життя населення. Тому активне залучення регулятора в цей процес є вагомим механізмом задля дотримання законодавчого поля як у віртуальному просторі, так і в звичному житті.

За допомогою інформатизації суспільства підвищується спроможність контролю самого регулятора – перевірки контролюючих органів влади [7; 8].

Сферу зв'язку та інформатизації регулюють такі закони України, укази Президента України та міжнародні нормативно-правові акти:

- Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII;
- Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» від 4 лютого 1998 р. № 75/98-ВР;
- Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 р. № 851-IV;
- Закон України «Про електронний цифровий підпис» від 22 травня 2003 р. № 852-IV;
- Закон України «Про телекомунікації» від 18 листопада 2003 р. № 1280-IV;
- Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» від 9 січня 2007 р. № 537-V;

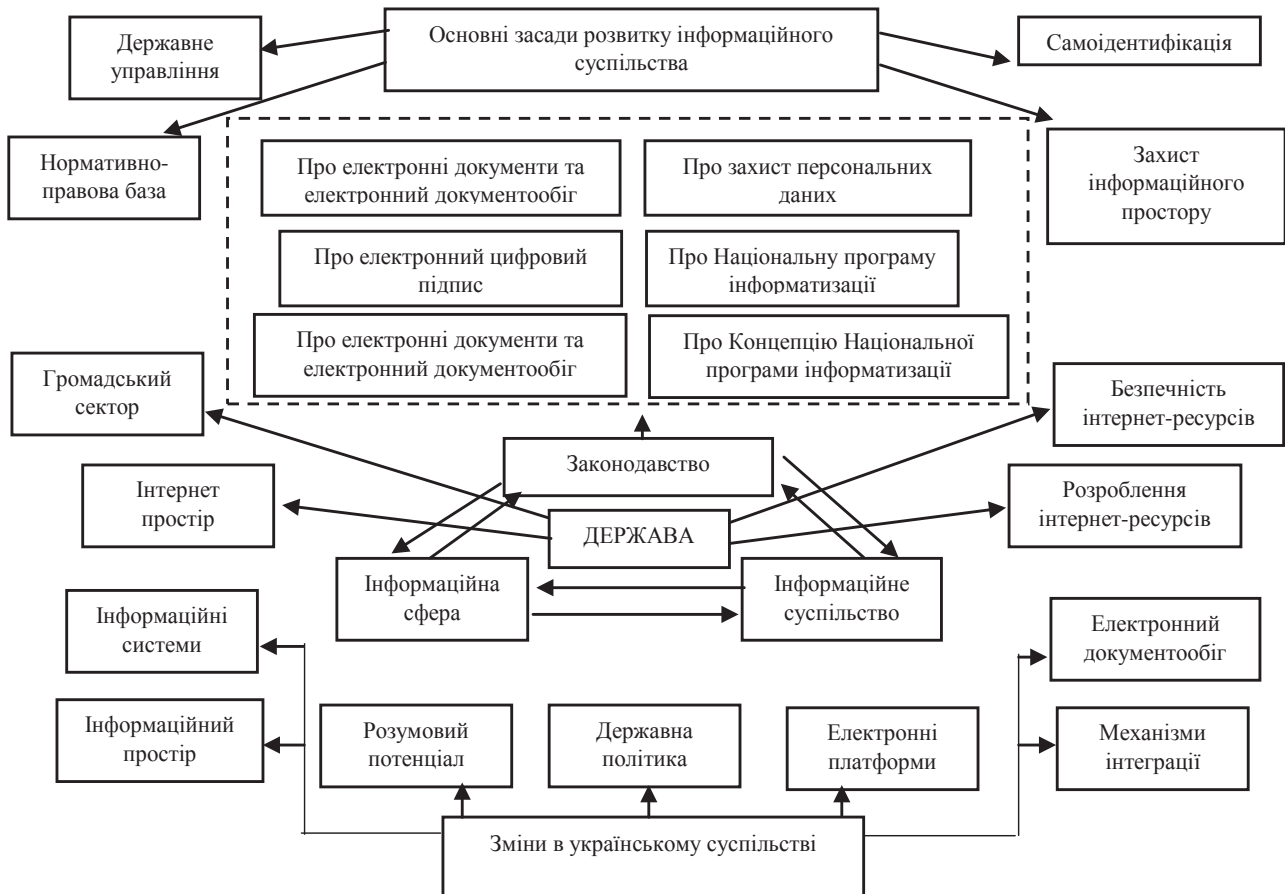

Рис. 1. Вплив законодавства на розвиток інформаційної сфери в суспільстві

– Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р. № 2939-VI;

– Закон України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI;

– Закон України «Про державну підтримку розвитку індустрії програмної продукції» від 16 жовтня 2012 р. № 5450-VI;

– Указ Президента України «Про вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення Президента України та органів державної влади» від 14 липня 2000 р. № 887/2000;

– Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» від 31 липня 2000 р. № 928/2000;

– Указ Президента України «Про підготовку пропозицій щодо забезпечення гласності та відкритості діяльності органів державної влади» від 17 травня 2001 р. № 325/2001;

– Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади» від 1 серпня 2002 р. № 683/2002;

– Указ Президента України «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій» від 20 жовтня 2005 р. № 1497/2005;

– Указ Президента України «Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації» від 5 травня 2011 р. № 547/2011;

– Директива № 98/34/ЄС Європейського парламенту та Ради ЄС від 22 червня 1998 р. про процедуру надання інформації в галузі технічних стандартів і регламентів, а також правил надання послуг в інформаційному суспільстві;

– Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам – членам Ради Європи від 23 лютого 1999 р. № R(99)5 «Про захист недоторканності приватного життя в Інтернеті»;

– Директива 2000/31/ЄС Європейського парламенту та Ради від 8 червня 2000 р. про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема електронної комерції, на внутрішньому ринку (Директива про електронну комерцію);

– Конвенція про кіберзлочинність від 23 листопада 2001 р.;

– Директива 2002/58/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 12 липня 2002 р. про обробку персональних даних та захист таємниці сектора електронних комунікацій (Директива про секретність та електронні комунікації);

– Женевська Декларація принципів;

– Женевський План дій;

– Туніське зобов'язання;

– Туніська програма для інформаційного суспільства [11].

Важливим історичним моментом стала реалізація Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» від 25 лютого 2017 р. № 47/2017 у сфері інформаційної політики, що встановлює межі дозволеного з метою забезпечення безпеки населення України, що реалізується Радою національної безпеки і оборони України, Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державним агентством України з питань кіно, Службою безпеки України, розвідувальними органами, Міністерством культури України, Міністерством оборони України, Державним комітетом телебачення і радіомовлення України, Національним інститутом стратегічних досліджень, Національною радою з питань телебачення і радіомовлення України, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, Державним агентством з питань електронного урядування, Міністерством інформаційної політики України, Міністерством закордонних справ України. Ця діяльність спрямовується на такі заходи:

1) розроблення вектора державної інформаційної політики та його виконання;

2) налагодження комунікацій між урядовими підрозділами виконавчої влади;

3) кадровий потенціал – підготовку кадрів для кваліфікованого сервісного обслуговування та користування інструментарієм, що покращує роботу в інформаційній сфері (зокрема, це може бути програмне забезпечення);

4) надання пріоритету українському контенту перед закордонним [10].

Висновки і пропозиції. Завдяки розвитку інформаційного суспільства країна загалом та окремі регіони можуть стати привабливими партнерами на глобальному інформаційному просторі. Отже, інформаційне суспільство, що має динамічне зростання у сфері інформаційних технологій, стає пріоритетом для держави. Розвиток інформаційного суспільства потребує насамперед поліпшення технічного й економічного розвитку, наявності інфраструктури ІКТ та збільшення кількості й зручності цифрових технологій, контенту та інформаційних послуг.

ІТ-інфраструктура та цифровий контент і послуги повинні розвиватись для задоволення потреб трьох основних суб'єктів інформаційного суспільства – громадян, підприємств та державного управління. Розвиток інфраструктури ІКТ та цифрових послуг дуже часто вимагає багатостороннього залучення та міжсекторального партнерства й співробітництва.

Загалом дуже важливо вказати на те, що нормативно-правова база є ключем для успішного розвитку інформаційного суспільства.

Список використаної літератури:

1. Мудрак Л. Інформаційне суспільство як формат розвитку громадянського суспільства / Л. Мудрак // Ефективність державного управління. – 2015. – Вип. 43. – С. 91–98. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_43_13.
2. Дубов Д. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості: аналітична доповідь / Д. Дубов, М. Ожеван, С. Гнатюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/dubov_infsus-31058.pdf.
3. Яцкевич І. Державне регулювання сфери зв'язку та інформатизації: проблеми та перспективи / І. Яцкевич // Теоретичні та прикладні питання державотворення. – 2013. – Вип. 13. – С. 263–274. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/tppd_2013_13_20.
4. Коваленко С. Основні етапи інформатизації суспільства та освіти / С. Коваленко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія «Педагогічні науки». – 2016. – Вип. 135. – С. 181–184. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2016_135_47.
5. Софій О. Перспективи розвитку мережі широкосмугового доступу до мережі Інтернет у Львівській області / О. Софій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2017/03/Perspektivi-rozvitku-merezhi-shirokosmugovogo-dostupu-do-Internet-u-Lvivskiy-oblasti.pdf>.
6. Берназюк О. Роль та місце цифрових технологій у сфері публічного управління / О. Берназюк // Підприємство, господарство і право. – 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2017/10/35.pdf>.
7. Бодрова І. Інформатизація як чинник ефективності регіонального та муніципального управління / І. Бодрова // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. праць / Національна академія правових наук України, Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування. – Х. : Право, 2011. – Вип. 21. – С. 41–52.
8. Шкурат І. Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства: генеза наукових підходів / І. Шкурат // Публічне адміністрування: теорія та практика. – 2014. – Вип. 2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2014_2_9.
9. Колесніков Б. Державна політика розвитку інформаційного суспільства в Україні: ноосферна парадигма / Б. Колесніков // Теорія та практика державного управління. – 2013. – Вип. 2. – С. 13–19. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpu_2013_2_5.
10. Чикаренко І. Електронна демократія як основа формування інформаційного суспільства / І. Чикаренко, О. Чикаренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/itis%20seminar%202017/pdf/Chikarenko_4.pdf.
11. Нормативно-правові та розпорядчі акти за сферами регулювання / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=117&language=uk>.

Матвийчук А. А. Регуляторное влияние на информатизацию общества как основной фактор совершенствования публичного управления

В статье проанализировано участие регулятора в процессах становления информационной сферы в обществе. Приведена в хронологическом порядке нормативно-правовая база, регулирующая информационную сферу в Украине. Подчеркнуты пределы нормативно-правовой базы, которая может приобщаться к контролю информационной сферы в обществе. Доказано, что с расширением информационного пространства в обществе необходимо адаптировать нормативно-правовую базу Украины. Определено, что активное участие граждан способствует развитию информационного пространства и помогает повышать прозрачность и открытость на участие государственных органов власти. Рассмотрена хронология нормативно-правовой базы под углом регулирования сферы связи и информатизации государством. Приведены возможные пути решения проблемы применения цифровых технологий в публичном управлении.

Ключевые слова: информатизация общества, государственное регулирование, нормативно-правовая база, регулятор, информационное пространство.

Matviichuk O. Regulatory influence on society informatics, as a major factor for improving public administration

The article analyzes the participation of the regulator in the processes of formation of the information sphere in society. Chronologically, the legal and regulatory framework regulating the information sphere in Ukraine is presented. The limits of the legal and regulatory framework that can be included in the control of the information sphere in the society are emphasized. It is proved that with the expansion of the informational space in society it is necessary to adapt the normative and legal base of Ukraine. It is determined that active participation of citizens contributes to the development of the information space and helps to increase transparency and openness with regard to participation of state authorities. The chronology of the normative-legal base under the angle of regulation of the sphere of communication and information by the state is considered. Possible ways of solving the problem of using digital technologies in public administration are presented.

Key words: informatization of society, state regulation, normative-legal base, regulator, information space.